2020 m. gautos tyrimų išvados leistų daryti prielaidą, kad šioje vietoje galėjo būti inventoriuose minimos XVI–XVIII a. Obelių dvarvietės vieta. Ji išsiskiria iš bendro Obelių kraštovaizdžio, tai viena aukščiausių kalvų šalia Obelių ežero. Atkasti stovėjusio pastato pamatų fragmentai tikriausiai yra vieno iš dvaro gyvenamųjų namų, iki Petkevičiai nepasistatė naujųjų rūmų XIX a. pradžioje labiau į PR pusę nuo esamo sklypo. Norint tiksliau datuoti ir lokalizuoti buvusius pastatus ar pastatą, ateityje reiktų atlikti detaliuosius tyrimus atkasto įėjimo į rūsį aplinkoje tam, kad būtų galima patikslinti Obelių dvaro sodybos teritorijos (UK 563) ribas bei papildyti vertingąsias savybes.

Obeliai Manor site

In 2020, a field evaluation (the excavation of 5 test pits and a 20 m^2 area) was conducted on the plot at Parko St. 7 beside the grounds of the Obeliai Manor Complex (Rokiškis District). The cellar entrance (Fig. 1) and 17th–18th-century finds (Fig. 2) unearthed during the investigation allow one to make the assumption that the site of old Obeliai Manor, which belonged to the grand duke and was mentioned in 16th–18th-century inventories, could have existed on the plot, which is on one of the town's highest hills beside Lake Obeliai.

Simonas Sprindys

Kėdainių dvarvietė

2020–2021 m. sklype J. Basanavičiaus g. 24 vykdyti Kėdainių kultūros centro rekonstrukcijos darbai. Ši vieta patenka į Kėdainių senojo miesto archeologinės vietovės (UK 5148) ir Kėdainių senamiesčio (UK 16074) teritorijas, tačiau sklypas kadaise priklausė buvusiam, nors ir nesaugomam, Kėdainių dvarui.

Dvaro, priklausiusio Radviloms, teritorija suformuota maždaug 1535–1537 m. Dvaro pastatai XVII a. buvo mediniai, po kai kuriais iš jų buvo sumūryti rūsiai. Gali būti, jog vienas pastatas buvo fachverkinis. Deja, neaišku, kur tiksliai stovėjo dvaro pastatai. Kėdainių dvaro vieta nurodyta dviejuose XVII a. I pusės šaltiniuose: 1619 m. dvaro išnuomojimo akte („Pilies gatvės gale“) ir 1631 m. fundacijų akte („Jonušavos teritorijoje“). XVII a. pradėti statyti puošnūs rezidenciniai dvaro rūmai, tačiau dar nespėjus užbaigti jų statybos, 1655–1658 m. dvarą nuniokojo priešiškai Jonušui Radvilai nusiteikusių didikų kariuomenių daliniai. 1704 m. dvaro rūmus ir trobesius susprogdino švedų kariuomenė ir, panašu, kad jie neatstatyti. 1739 m. rūmų aprašyme nurodoma, kad mūrai yra seni ir nėra ten nieko, tik sienos.

XIX a. viduryje dvaro teritorija buvo konfiskuota ir tapo Rusijos imperijos nuosavybe, tačiau teritorijos vaizdas iš esmės nepasikeitė – dar XIX a. pabaigoje čia styrojo griuvėsiai. Tarpukariu dvaro teritorija perplanuota, o dalis sklypų išdalyta miestiečiams. Dabartiniame J. Basanavičiaus gatvės sklype 24 buvo pastatyta medinė pradinė mokykla, o šalia 1940 m. pradėtas statyti modernios architektūros mūrinis mokyklos pastatas. Dar nebaigtą statyti jį 1944 m. susprogdino atsitraukdama Vokietijos kariuomenė. Susprogdintos mokyklos vietoje 1961 m. pastatytas kultūros centro pastatas, kuris ir pradėtas rekonstruoti 2020 m.

Teritoriją J. Basanavičiaus g. 24 archeologai jau tyrinėjo. 2007 m. šiame sklype A. Juknevičius vykdė žvalgomuosius tyrimus. Ištirtas 187 m^2 plotas – 16 perkasų. Nustatyta, jog dalyje teritorijos yra išlikęs nuo 16 iki 43 cm storio archeologinis sluoksnis, kurio apatinis horizontas datuojamas XVII a. Tiesa, archeologas konstatavo faktą, kad didelę žalą archeologiniam sluoksniui padarė XX a. viduryje vykusios sta-

tybos (*ATL 2007 metais*, 2008, p. 251–253). 2017 m. mažos apimties tyrimus dvarvietės aplinkoje atliko K. Duderis (*ATL 2017 metais*, 2018, p. 703) ir M. Vitkūnas (*ATL 2017 metais*, 2018, p. 316–318).

2020 m. archeologiniai tyrimai atlikti naujai projektuojamų statinių, požeminių inžinerinių tinklų ir įrenginėjamos automobilių stovėjimo aikštelės vietose. Vykdyti žvalgomieji ir detalieji tyrimai 142 m^2 plote, taip pat žvalgytas apie 2720 m^2 plotas. Ištyrus 57 šurfus ir 5 perkasas nustatyta, kad jog sklypo P ir Š dalyse yra išlikęs 20–50 cm storio neintensyvus XVII–XVIII a. kultūrinis sluoksnis (1 pav.), aptinkamas nuo maždaug 20–30 cm gylio.

Archeologiniame sluoksnyje aptinkama XVII–XVIII a. buitinės ir statybinės keramikos šukių, daugiausia puodų ir plokštinių koklių fragmentų (2 pav.). Taip pat rastos kelios neidentifikuotos monetos. Visi radiniai perduoti KėKM. Tiesa, radinių aptikta nedaug – vos daugiau kaip 100. Galima manyti, jog tyrinėto sklypo vietoje buvo dvaro daržai ar sodai, o dvaro pastatai, prie kurių kultūriniai sluoksniai turėtų būti intensyvesni, buvo už J. Basanavičiaus g. 24 sklypo ribų.

1 pav. Tipinė šurfo, kuriame aptiktas XVII–XVIII a. sluoksnis, stratigrafija. S. Sprindžio nuotr.

Fig. 1. The typical stratigraphy of a test pit containing a 17th–18th-century layer.

2 pav. XVII a. radiniai: puodų ir puodynės šukės bei karūninio koklio fragmentas. S. Sprindžio nuotr.

Fig. 2. 17th-century finds: pot and jar sherds and a crown stove tile (Kranzkachel) fragment.

XVII–XVIII a. kultūrinis sluoksnis nefiksuotas tik kultūros centro pastato aplinkoje. Šiose vietose sluoksnis suardytas šio pastato ar pradinės mokyklos pastato statybos ar griovimo metu. Taip pat archeologinis sluoksnis įvairiose sklypo vietose suardytas XX a. II pusėje tiesiant požeminius inžinerinius tinklus.

Archeologiniai tyrimai turėjo būti platesnės apimties, tačiau daugiau nei 500 m^2 plote rangos darbus vykdžiusi įmonė gruntą kasė be archeologinių tyrimų. Galima tik spėlioti, kokia vertinga archeologinė informacija tose vietose buvo sunaikinta.

Kėdainiai Manor site

In 2020, an archaeological investigation was conducted on the grounds of former Kėdainiai Manor (Kėdainiai), which was established in the 16th century and existed until the early 18th century when it was destroyed by the Swedish army. The investigation determined that a 17th–18th-century cultural layer up to 50 cm thick has survived in the N and S investigation zones (Fig. 1). This horizon was destroyed in the central part of the plot during mid-20th-century construction work. A little over 100 finds, mostly sherds of household pottery and structural ceramics, were disco-

vered in the archaeological layer (Fig. 2). From the small quantity of finds it is possible to make the assumption that the manor's garden or orchard existed at the investigation site and the buildings were somewhat further away.

Ramūnas Šmigelskas

Jašiūnų dvaro sodyba

Jašiūnų (Šalčininkų r., Jašiūnų sen.) pavadinimas rašytiniuose šaltiniuose pirmą kartą minimas nuo XV a. Nuo XV a. kelis šimtmečius Jašiūnai priklausė didikams Radviloms. XVII a. viduryje Jašiūnų dvare rezidavo Vilniaus vaivada Jonušas Radvila. Po jo mirties valda priklausė Boguslavui Radvilai, vėliau jo dukteriai Liudvikai Karolinai. Radviloms šis dvaras priklausė iki XVIII a. pabaigos, kai jį jau faktiškai valdė Adomas Čartoriskis. 1819 m. dvarą iš Radvilų nupirko Ignacijus Balinskis. Ši giminė kartu su Sniadeckiais dvarą išlaikė iki pat gyvavimo galo. XIX a. pradžioje suformuotas klasicistinio stiliaus dabartinio dvaro kompleksas. Daugelis puošybos elementų sukurti jau XIX a. II pusėje. Į R nuo rūmų skleidžiasi parteris, prie kurio iš Š glaudžiasi oficina (statyta iki 1824 m.) ir jos priestatas (1860 m.), o iš P – svirnas (1818 m.), Š pusėje prie rūmų šliejasi aštuoniakampis paviljonas (1875–1876 m., architektas Apolinaras Mikulskis). Šalia svirno stovi žirgynas (XIX a. I pusė), dar toliau į PR, įkalnėje – kalvė su ratine (apie 1900 m.). Atokiau nuo rūmų pastatyti tvartai, o kitapus keliuko – kumetynas (XIX a. pabaiga – XX a. pradžia), tvoros ir vartų likučiai (XIX a. II pusė) (*Jašiūnų dvaras. Kultūros židinys*, Vilnius, 2016, p. 164–176).

Jašiūnų dvaro sodyboje, aplink tvarkomą dvaro oficinos pastatą vykdyti archeologiniai tyrimai. Tyrimų pobūdis pasirinktas atsižvelgiant į numatytų vykdyti grunto judinimo darbų gylius ir dar 2013 m. atliktų archeologinių tyrimų rezultatus. Tad oficinos aplinkoje vykdyti žvalgymai, kur gruntas kastas santykinai negiliai, ar remiantis 2013 m. archeologinių tyrimų duomenimis nefiksuotas archeologinis sluoksnis, ir detalieji tyrimai iki projektinio darbų gylio.

Žvalgymai vykdyti į P ir į V nuo oficinos bei ties remontuojamo pastato Š fasadu. Jie vyko inžinerinių tinklų tranšėjose, atkasant pastato cokolio pamatus ties V ir ŠV oficinos dalimi bei lyginant teritoriją dangų įrengimui. Žvalgytas bendras apie 300 m^2 plotas. Žvalgymai svaresnių duomenų nesuteikė. Archeologinis sluoksnis nefiksuotas, archeologinių radinių rasta nedaug. Žvalgymai teritorijoje į V nuo oficinos iš esmės patvirtino dar 2013 m. tyrimų metu keltą hipotezę, kad ši dalis galimai suformuota jau XX a. galbūt atvežtiniu gruntu ir perplanuojant teritoriją.

Detaliųjų tyrimų metu ištirtos dvi perkasos iki projektinio 70 cm gylio, iš viso 21 m^2. ***Perkasa 1*** tirta nuo pagrindinio tako ties vartais į dvaro sodybą oficinos link. Čia archeologinis sluoksnis nepasiektas. Tyrimų metu rasta keletas XIX a. datuojamų sagų ir plomba bei pavienių galbūt XVII–XVIII a. datuojamų radinių: Jono Kazimiero šilingas, buitinės keramikos šukių.

Perkasa 2 – tai perkasos 1 tęsinys, tik pakeitus jos kryptį. Tiriant šią perkasą fiksuota panaši stratigrafija kaip ir perkasoje 1. Nepaisant to, dalyje šios perkasos pasiektas XVII–XVIII a. kultūrinio sluoksnio horizontas, kuris perkasoje tirtas vos 10–15 cm storio. Giliau tyrimai nevyko. Surinkta keletas buitinės keramikos ir koklių radinių. Perkasos Š dalyje, arčiau oficinos, atidengtas fragmentas pastato grindų, kurios įrengtos iš plytų, rištų moliu (1 pav.). Atidengta pastato konstrukcija veikiausiai yra